

ĐẶC ĐIỂM NHÂN THÂN NGƯỜI DƯỚI 18 TUỔI PHẠM TỘI TRỘM CẮP TÀI SẢN TRÊN ĐỊA BÀN VÙNG TÂY BẮC VÀ MỘT SỐ GIẢI PHÁP PHÒNG NGỪA CỦA LỰC LƯỢNG CẢNH SÁT ĐIỀU TRA TỘI PHẠM VỀ TRẬT TỰ XÃ HỘI

NGUYỄN SỸ DUYÊN*

Tóm tắt: Phòng ngừa tội phạm nói chung, người dưới 18 tuổi phạm tội trộm cắp tài sản nói riêng trên địa bàn vùng Tây Bắc là một trong những hoạt động nghiệp vụ của lực lượng Cảnh sát điều tra tội phạm về trật tự xã hội. Trong phạm vi bài viết, tác giả làm rõ một số đặc điểm nổi bật về nhân thân người dưới 18 tuổi phạm tội trộm cắp tài sản trên địa bàn vùng Tây Bắc; trên cơ sở đó, đề xuất một số giải pháp góp phần nâng cao hiệu quả hoạt động phòng ngừa của lực lượng Cảnh sát điều tra tội phạm về trật tự xã hội.

Từ khóa: Đặc điểm nhân thân, trộm cắp tài sản, người dưới 18 tuổi, phòng ngừa tội phạm, Cảnh sát điều tra tội phạm về trật tự xã hội, vùng Tây Bắc

Ngày nhận bài: 30/6/2023; Biên tập xong: 20/7/2023; Duyệt đăng: 24/7/2023

PERSONALITY OF THIEF PROPERTY OFFENDERS UNDER 18 YEARS OLD IN THE NORTHWEST AREA AND SOME PREVENTION SOLUTIONS OF SOCIAL ORDER-RELATED CRIME INVESTIGATING POLICE FORCE

Abstract: Preventing crime generally and offenders under 18 years old committing property thief particularly in the Northwest area is one of the professional activities of the Social order-related crime Investigating Police force. Within the scope of the article, the author clarifies a number of salient features of personality of thief property offenders under 18 years old in the Northwest area, then proposes solutions to improve the effectiveness of this activity.

Keywords: Personal characteristics, thief property, people under 18 years old, crime prevention, the Social order-related crime Investigating Police force, the Northwest area

Received: Jun 30th, 2023; **Editing completed:** Jul 20th, 2023; **Accepted for publication:** Jul 24th, 2023

Nhân thân người dưới 18 tuổi phạm tội trộm cắp tài sản (TCTS) được hiểu là tổng hợp những đặc điểm thể hiện bản chất xã hội của cá nhân mà trong sự kết hợp với các điều kiện bên ngoài đã ảnh hưởng đến việc thực hiện hành vi phạm tội của người đó. Nghiên cứu về đặc điểm nhân thân người dưới 18 tuổi phạm tội TCTS trên địa bàn vùng Tây Bắc nhằm mục đích làm sáng tỏ phần nào nguyên nhân và điều kiện phạm tội của tình hình tội phạm này, góp phần đưa ra các định hướng hoạt động phòng ngừa có hiệu quả của các cơ quan chức năng.

1. Khái quát tình hình người dưới 18 tuổi phạm tội trộm cắp tài sản trên địa bàn vùng Tây Bắc

Tây Bắc là vùng miền núi phía Tây của miền Bắc Việt Nam, có chung đường biên giới với Lào và Trung Quốc, gồm 06 tỉnh: Hòa Bình, Sơn La, Điện Biên, Lai Châu, Lào Cai, Yên Bái. Đây là địa bàn cư trú lâu đời của 33 dân tộc. Người Kinh chỉ chiếm khoảng 20% dân số. Tây Bắc có vị trí chiến lược đặc biệt quan trọng về kinh tế - xã hội, quốc phòng, an ninh và đối ngoại, là “phên dậu” của Tổ quốc; bên cạnh đó, Tây Bắc được xem là khu vực có tiềm năng rất lớn cho việc phát triển kinh tế và được xếp vào top 08 vùng kinh tế của cả nước. Với hơn 35 năm đổi mới,

* Email: Mylove221279@gmail.com

Thạc sĩ, Nghiên cứu sinh, Khoa Luật, Học viện Khoa học xã hội

tình hình chính trị, kinh tế, văn hóa, xã hội của các địa phương vùng Tây Bắc đã có những bước phát triển mạnh mẽ và đạt được nhiều kết quả quan trọng; đời sống, kinh tế, văn hóa của Nhân dân được cải thiện; quốc phòng, an ninh được củng cố, chủ quyền biên giới quốc gia được giữ vững, hoạt động đối ngoại được tăng cường; hệ thống chính trị, sự lãnh đạo, chỉ đạo của cấp ủy, chính quyền có nhiều đổi mới; công tác dân tộc, tôn giáo được thực hiện có hiệu quả; an ninh, trật tự, công tác đấu tranh phòng, chống tội phạm đạt được nhiều kết quả quan trọng.

Tuy nhiên, bên cạnh những kết quả đã đạt được, do tác động của mặt trái kinh tế thị trường, tình trạng không có việc làm ngày càng gia tăng đã nảy sinh nhiều thói hư, tật xấu như các tệ nạn ma túy, mại dâm, cờ bạc; trình độ dân trí thấp, cuộc sống khó khăn và lạc hậu của một bộ phận đông bào dân tộc miền núi, vùng sâu, vùng xa biên giới; chính sách mở cửa hội nhập quốc tế và tình hình giao lưu phát triển kinh tế của khu vực biên giới cửa khẩu cũng được tội phạm khai thác để thực hiện các hành vi phạm tội¹, trong đó tình hình người dưới 18 tuổi phạm tội TCTS tuy không có sự đột biến, nhưng có sự gia tăng và diễn biến ngày càng phức tạp. Theo số liệu thống kê, trong 10 năm (từ năm 2013 đến năm 2022) trên địa bàn vùng Tây Bắc xảy ra 827 vụ phạm pháp hình sự với 1.875 bị can là người dưới 18 tuổi, trong đó có 392 vụ TCTS với 734 bị can là người dưới 18 tuổi thực hiện (34,24%)². Tình hình người dưới 18 tuổi phạm tội TCTS xảy ra trên phạm vi rộng, có những diễn biến phức tạp; các đối tượng trộm cắp thường là nghiện ma

túy, nghiện game, không có công ăn việc làm ổn định, tuổi đời còn trẻ, thích chơi bời, lười lao động. Thủ đoạn của tội phạm TCTS không mới, nhưng hành động có phần tinh vi, manh động hơn, thường lợi dụng sự chủ quan, lơ là, mất cảnh giác của người trông coi, bảo vệ tài sản. Đặc biệt, các đối tượng thường lợi dụng những khu vực vắng người qua lại, các địa điểm gần các tuyến đường giao thông, tuyến đường không lắp đặt hệ thống camera giám sát an ninh để thực hiện hành vi và tẩu thoát thuận lợi...³; thiệt hại về tài sản do tội phạm này gây ra ngày càng lớn, đối tượng phạm tội có xu hướng hình thành các băng, nhóm, hoạt động liên tỉnh và gây án liên tục với những phương thức, thủ đoạn ngày càng manh động, tinh vi, liều lĩnh, gây ảnh hưởng đến an ninh, trật tự và hoạt động của các cơ quan, doanh nghiệp, trường học, cũng như gây tâm lý hoang mang, lo lắng, bức xúc trong quần chúng nhân dân.

2. Thực trạng các đặc điểm nhân thân người dưới 18 tuổi phạm tội trộm cắp tài sản trên địa bàn vùng Tây Bắc

Từ năm 2013 đến năm 2022, trên địa bàn vùng Tây Bắc xảy ra 392 vụ TCTS với 734 bị can là người dưới 18 tuổi thực hiện; đây là tình trạng đáng lo ngại, là sự cảnh báo đối với các cơ quan chức năng và các gia đình trong việc quản lý, giáo dục con, em mình. Qua nghiên cứu, phân tích 392 vụ án TCTS do người dưới 18 tuổi thực hiện trên địa bàn vùng Tây Bắc cho thấy, tình hình phạm tội có nhiều nguyên nhân khác nhau, cả nguyên nhân chủ quan lẫn nguyên nhân khách quan. Phân tích đặc điểm nhân thân với 734 bị can từ 392 vụ TCTS còn cho thấy, ngoài những đặc điểm của tội phạm TCTS nói chung, thì nhóm tội phạm này còn có những đặc điểm riêng, cụ thể:

¹ Đỗ Đức Minh (2017), Tác động ảnh hưởng của các yếu tố kinh tế - xã hội đối với tình hình tội phạm xuyên quốc gia ở vùng Tây Bắc, *Tạp chí Khoa học*, Đại học Quốc gia Hà Nội, số 1 (2017), tr.50 - 65.

² Viện kiểm sát nhân dân tối cao, Thống kê số bị can là người dưới 18 tuổi phạm tội trộm cắp tài sản trên các địa phương vùng Tây Bắc giai đoạn 2013 - 2022.

³ Thủy Ngân, Cảnh giác với tội phạm trộm cắp tài sản trong dịp Tết, <https://baosonla.org.vn/an-ninh-trat-tu/canh-giac-voi-toi-pham-trom-cap-tai-san-trong-dip-tet-rUHWrhVg.html>

- *Về độ tuổi, giới tính và dân tộc:* Qua nghiên cứu 734 bị can phạm tội TCTS cho thấy, tập trung nhiều nhất ở độ tuổi từ đủ 16 tuổi đến dưới 18 tuổi có 713 bị can (97,1%); từ đủ 14 tuổi đến dưới 16 tuổi có 21 bị can (2,9%). Trong số 713 bị can phạm tội TCTS, có 717 bị can là nam giới (97,7%), có 17 bị can là nữ giới (2,3%). Bị can là người dưới 18 tuổi phạm tội TCTS dân tộc Kinh là 183 (24,9%), dân tộc thiểu số là 551 bị can (75,1%). Các tỷ lệ này đã phản ánh đúng dấu hiệu đặc trưng của tội phạm TCTS là người dưới 18 tuổi, đó là để thực hiện được hành vi TCTS thì cần phải có sức khỏe, thể lực để lén lút, bí mật đột nhập vào nơi cất giấu, quản lý tài sản và thực hiện hành vi chiếm đoạt, sau đó nhanh chóng tẩu thoát mà không bị chủ tài sản, người trông coi phát hiện, bắt giữ.

- *Về trình độ:* Qua thống kê số liệu với 734 bị can là người dưới 18 tuổi phạm tội TCTS từ năm 2013 đến năm 2022 cho thấy: Số bị can không biết chữ là 37 (5%); số bị can có trình độ văn hóa tiểu học cơ sở là 72 (9,8%); số bị can có trình độ văn hóa trung học cơ sở là 378 (51,5%); số bị can có trình độ văn hóa từ trung học phổ thông trở lên là 247 (33,7%). Như vậy, số bị can là người dưới 18 tuổi phạm tội TCTS có trình độ học vấn thấp, đều trong độ tuổi đang còn đi học, nhưng do sự tác động về mặt sinh học cũng như những yếu tố tác động tiêu cực từ môi trường xã hội đã dẫn đến một bộ phận thanh thiếu niên mới lớn, lười lao động, tụ tập chơi bời, mang tâm lý thụ hưởng, nghiện game...⁴, bỏ học bị rủ rê đi theo các nhóm bạn bè xấu, các nhóm đối tượng để hoạt động phạm tội, thực hiện các hành vi vi phạm pháp luật.

- *Về tiền án, tiền sự; tình trạng nghiện game, nghiện ma túy:* Kết quả nghiên cứu còn cho thấy, có 83 bị cáo (11,3%) là người dưới 18 tuổi phạm tội TCTS có tiền án,

tiền sự; các bị cáo này đa số đã có tiền án, tiền sự về các hành vi TCTS, cướp tài sản hoặc sử dụng trái phép chất ma túy...; tuy nhiên, cũng có nhiều bị cáo là người dưới 18 tuổi phạm tội TCTS lần đầu (88,7%). Có 27,8% bị cáo là người dưới 18 tuổi phạm tội TCTS nghiện game, có 16,7% bị cáo nghiện ma túy, có 1,2% bị cáo nghiện game và nghiện ma túy.

- *Về nghề nghiệp:* Cũng qua nghiên cứu 734 bị can là người dưới 18 tuổi phạm tội TCTS trên địa bàn vùng Tây Bắc cho thấy, có 238 bị can (32,4%) không có nghề nghiệp, có 496 bị can (67,6%) là lao động tự do hoặc có nghề nghiệp. Đặc biệt, trong số bị can là người dưới 18 tuổi phạm tội TCTS có một số bị can đang là học sinh.

- *Về địa bàn cư trú:* Đa số các bị can là người dưới 18 tuổi phạm tội TCTS đều đang cư trú trên các địa phương vùng Tây Bắc; có 20 bị can (2,7%) từ địa phương khác đến cư trú và có 05 bị can (0,7%) không có tạm trú.

- *Về hình thức gây án:* Nghiên cứu 200 bản án với 334 người bị kết án cho thấy, số vụ án do người dưới 18 tuổi phạm tội TCTS đơn lẻ chiếm tỷ lệ đa số 243 người (72,8%), số vụ án có đồng phạm cũng chiếm tỷ lệ nhất định (27,2%). Mặc dù vậy, cũng cần phải quan tâm hơn đến phương thức, thủ đoạn hoạt động của tội phạm này, do không có sự phân công, chỉ đạo chặt chẽ, chuẩn bị kỹ lưỡng giữa những người phạm tội trong các vụ TCTS, nhưng tính chất nguy hiểm, hậu quả tác hại của tội phạm này gây ra vô cùng lớn cho xã hội, tổ chức, cộng dân và gây ảnh hưởng xấu đến tình hình an ninh, trật tự.

3. Một số giải pháp phòng ngừa tình hình người dưới 18 tuổi phạm tội trộm cắp tài sản trên địa bàn vùng Tây Bắc

Qua nghiên cứu các đặc điểm nhân thân của người dưới 18 tuổi phạm tội TCTS trên địa bàn vùng Tây Bắc cho thấy, mặc dù đang trong độ tuổi phát triển về tâm, sinh lý và nhận thức, nhưng người phạm tội đa dạng về thành phần, về giới

⁴ Minh Thùy, *Cảnh báo tội phạm trộm cắp, cướp tài sản vị thành niên*, <https://dienbientv.vn/tin-tuc-su-kien/an-ninh-quoc-phong/201507/canh-bao-toi-pham-trom-cap-cuop-giat-tai-san-vi-thanh-nien-2400101/>

tính, lứa tuổi, trình độ, nghề nghiệp, tiền án, tiền sự, địa bàn cư trú và có một số đặc điểm nhân thân đặc trưng mà lực lượng Cảnh sát điều tra tội phạm về trật tự xã hội (CSHS) và các lực lượng chức năng có thể nghiên cứu đề ra các biện pháp phòng ngừa có trọng tâm, trọng điểm nhằm đạt được hiệu quả cao nhất. Một số giải pháp có thể áp dụng đó là:

Một là, cần đẩy mạnh công tác tuyên truyền, phổ biến, giáo dục pháp luật, vận động quần chúng tham gia phòng ngừa tình hình người dưới 18 tuổi phạm tội TCTS. Lực lượng Công an các địa phương vùng Tây Bắc, đặc biệt là lực lượng CSHS cần tăng cường phối hợp với các cơ quan, ban, ngành, đoàn thể, trường học đẩy mạnh công tác tuyên truyền, phổ biến, giáo dục pháp luật về phòng ngừa tội phạm và tình hình người dưới 18 tuổi phạm tội TCTS; tuyên truyền, phổ biến về tình hình, phương thức, thủ đoạn hoạt động, tính nguy hiểm, hậu quả tác hại do tội phạm này gây ra và các biện pháp phát hiện, phòng ngừa để mỗi cán bộ, Đảng viên và quần chúng nhân dân biết, đặc biệt là thanh thiếu niên, góp phần nâng cao cảnh giác, ý thức, tinh thần trách nhiệm trong việc tự quản lý, bảo vệ, trông giữ tài sản và đấu tranh phòng, chống tội phạm; về hình thức, nội dung tuyên truyền cần phong phú, đa dạng, phù hợp với từng đối tượng, lứa tuổi, địa bàn, khu dân cư và có trọng tâm, trọng điểm nhằm tạo sự chuyển biến mạnh mẽ về nhận thức, hành động cũng như sự đồng thuận, giúp sức của Nhân dân. Đồng thời, tiếp tục duy trì, xây dựng các mô hình, điển hình trong phong trào toàn dân bảo vệ an ninh Tổ quốc tại các địa bàn trọng điểm, giáp ranh biên giới, khu vực có đông đồng bào dân tộc thiểu số, khu vực thường xảy ra tình hình TCTS, như: “Tổ tự quản về an ninh trật tự”, “Câu lạc bộ phòng, chống tội phạm”, “Tiếng kèn an ninh”, “Thôn, bản bình yên, gia đình hạnh phúc”, “Dòng họ tự quản về an ninh trật tự”, “Camera an ninh”, “Hòm thư tố giác tội phạm”,

“Thanh niên xung kích, tự quản”...; gắn với phong trào “Toàn dân đoàn kết xây dựng đời sống văn hóa”, cuộc vận động “Toàn dân đoàn kết xây dựng nông thôn mới, đô thị văn minh”. Bên cạnh đó, lực lượng CSHS các địa phương vùng Tây Bắc cần phối hợp với các nhà mạng Viettel, Vinaphone, Mobifone trên địa bàn gửi tin nhắn đến các thuê bao để tuyên truyền, thông báo, cảnh báo về các phương thức, thủ đoạn của tội phạm này để người dân nắm được đề phòng.

Hai là, tăng cường công tác quản lý nhà nước về an ninh, trật tự; siết chặt công tác quản lý người nghiện ma túy, người có tiền án, tiền sự, thanh thiếu niên có nguy cơ phạm tội TCTS. Lực lượng Công an cơ sở các địa phương vùng Tây Bắc cần tăng cường hơn nữa công tác quản lý cư trú, công tác nắm hộ, nắm người hiện đang cư trú trên địa bàn, đặc biệt là người có tiền án, tiền sự, thanh thiếu niên hư không có việc làm, lang thang, lêu lổng, người nghiện ma túy, nghiện rượu, nghiện game, cờ bạc để có biện pháp quản lý, theo dõi, cung cấp thông tin khi cần phục vụ công tác điều tra, phát hiện cũng như có biện pháp phòng ngừa không để hành vi phạm tội xảy ra...; đồng thời, cần phối hợp với các sở, ban, ngành, đoàn thể, chính quyền địa phương tăng cường công tác quản lý người nghiện, người sau cai nghiện, người có tiền án, tiền sự; bên cạnh đó, cần tăng cường công tác tuần tra, kiểm tra, kiểm soát, quản lý các tuyến đường, khu vực, địa bàn, trọng điểm thường xuyên xảy ra tình hình người dưới 18 tuổi phạm tội TCTS, nhất là vào thời điểm từ sau 18h đến 24h; tăng cường công tác quản lý, kiểm tra các phương tiện giao thông, như: xe máy, xe đạp điện trên địa bàn, vì đây là loại tài sản mà người dưới 18 tuổi thường hướng đến để trộm cắp, những tài sản này khi bị trộm cắp sẽ là phương tiện sử dụng để nhanh chóng, thuận lợi cho việc tẩu thoát. Khi làm tốt công tác đăng ký, quản lý phương tiện giao thông sẽ giúp việc tra cứu, xác minh thông tin liên quan

về phương tiện, chủ sở hữu được chính xác, nhanh chóng, phục vụ hiệu quả cho công tác phòng ngừa tội phạm. Mặt khác, cần tăng cường công tác kiểm tra, quản lý chặt chẽ các dịch vụ kinh doanh có điều kiện về an ninh, trật tự, như: Hiệu cầm đồ, cho vay lãi, cửa hàng mua bán đồ cũ, quán game... nhằm kịp thời phát hiện những sơ hở, thiếu sót trong công tác quản lý của các cơ quan chức năng, cũng như những cửa hàng kinh doanh có dấu hiệu móc nối, tiếp tay, bao che, tiêu thụ tài sản trộm cắp cho các đối tượng phạm tội nhằm ngăn chặn, xử lý các hành vi sai phạm góp phần vào phòng ngừa tội phạm nói chung, tình hình tội TCTS do người dưới 18 tuổi thực hiện nói riêng.

Ba là, lực lượng CSHS các địa phương vùng Tây Bắc cần tăng cường các biện pháp nghiệp vụ cơ bản, đẩy mạnh công tác xác minh hiềm nghi, đấu tranh chuyên án, bố trí, sử dụng mạng lưới cơ sở tại các tuyến, địa bàn trọng điểm, phức tạp về an ninh, trật tự, thường xuyên xảy ra tình hình người dưới 18 tuổi phạm tội TCTS. Bên cạnh đó, cần củng cố và nâng cao hiệu quả hoạt động của lực lượng Công an xã, phường, thị trấn, hoạt động của lực lượng tham gia bảo vệ an ninh, trật tự ở cơ sở, như: Bảo vệ tổ dân phố, Công an xã bán chuyên trách, dân phòng, tổ tự quản, câu lạc bộ phòng, chống tội phạm... cùng tham gia vào phòng ngừa tình hình người dưới 18 tuổi phạm tội TCTS trên địa bàn.

Bốn là, tăng cường công tác tiếp nhận, xử lý tố giác, tin báo tội phạm; sau khi tiếp nhận tố giác, tin báo và hồ sơ vụ việc, Điều tra viên được phân công điều tra vụ án căn cứ vào đặc điểm nguồn tin và hồ sơ vụ việc để áp dụng các biện pháp thẩm tra xác minh cho phù hợp. Về địa điểm tiếp nhận tin báo cần phải được đặt ở những vị trí thuận tiện, có biển ghi tên cơ quan, được bố trí đầy đủ các trang thiết bị, phương tiện bảo đảm cho việc tiếp nhận, xử lý tố giác, tin báo tội phạm đạt hiệu quả và nhanh chóng triển khai các biện

pháp cấp bách sau khi có vụ TCTS xảy ra; bên cạnh đó, cần thông báo rộng rãi số điện thoại trực ban, đường dây nóng của lực lượng CSHS, Cảnh sát 113, Công an xã, phường, thị trấn hoặc thiết lập các "Hòm thư tố giác tội phạm" tại các khu dân cư, khu vực công cộng và ứng dụng các công nghệ, như: "Zalo phòng, chống tội phạm", "Hòm thư điện tử phòng, chống tội phạm", qua ứng dụng VNeID... để người dân dễ dàng cung cấp thông tin về tội phạm cho lực lượng Công an một cách nhanh chóng, thuận lợi, bảo đảm an toàn, bí mật.

Năm là, cần tăng cường công tác phối hợp, trao đổi thông tin giữa các cơ quan tiến hành tố tụng, giữa các lực lượng nghiệp vụ và giữa các lực lượng nghiệp vụ với các cơ quan, tổ chức trên địa bàn trong hoạt động tuyên truyền, phổ biến, giáo dục pháp luật; trong công tác vận động, giáo dục, cảm hóa đối tượng và trong hoạt động phát hiện, điều tra, truy tố, xét xử vụ án là người dưới 18 tuổi phạm tội TCTS nhằm đấu tranh, phòng ngừa có hiệu quả đối với tình hình tội phạm này, góp phần bảo đảm an ninh quốc gia, giữ gìn trật tự, an toàn xã hội trên địa bàn và phát triển kinh tế - xã hội của địa phương./.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Đỗ Đức Minh (2017), Tác động ảnh hưởng của các yếu tố kinh tế - xã hội đối với tình hình tội phạm xuyên quốc gia ở vùng Tây Bắc, *Tạp chí Khoa học*, Đại học Quốc gia Hà Nội, số 1 (2017), tr.50 - 65.
2. Thùy Ngân, *Cảnh giác với tội phạm trộm cắp tài sản trong dịp Tết*, <https://baonla.org.vn/an-ninh-trat-tu/canh-giac-voi-toi-pham-trom-cap-tai-san-trong-dip-tet-rUHWrhVg.html>
3. Minh Thùy, *Cảnh báo tội phạm trộm cắp, cướp tài sản vị thành niên*, <https://dienbientv.vn/tin-tuc-su-kien/an-ninh-quoc-phong/201507/canh-bao-toi-pham-trom-cap-cuop-giat-tai-san-vi-thanh-nien-2400101/>
4. Viện kiểm sát nhân dân tối cao, Thống kê số bị can là người dưới 18 tuổi phạm tội trộm cắp tài sản trên các địa phương vùng Tây Bắc giai đoạn 2013 - 2022.